

סימן צ"ד

הקדמת יום הטבילה במקום שיש דחיית המצוה

ט"ז אב, תשע"ג

לכבוד תלמידתי...

בעניין שאלתך, שליל טבילתך בחודש זה יוצא באותו ערב שאת ובעלך טסים, ולא תוכלי לטבול באותו ערב וליל טבילתך יידחה ביום, ורצונך לדעת אם ניתן באופן כלשהו להקדים את ליל הטבילה ביום אחד.

אשנה פרק זה בקצירת האומר שהרי עיקרי הדברים מפורשים בספרים הרבה. ידוע מה שנהגו רוב ישראל לחכות חמישה ימים קודם בדיקת הפסק טהרה, ולאחר מכן שבעה ימים נקיים, ושבעת הימים אין בכוחנו לגרוע מהם ואפילו כמלוא נימה, וזה ברור. אמנם, מה שנהגו לחכות חמישה ימים הוא מורכב מכמה עניינים, משש עונות משום פליטת שכבת זרע, ועוד יום משום שמא ראתה בלילה ותסתור עוד יום, ועוד יום אחרון שכתב הרמ"א להחמיר לנהוג בו משום בין השמשות. ורוב ככל האחרונים הסכימו שיש להחמיר אף בלא שימשה, ואף כשאין בעלה בעיר, וכן נוהגים לכתחילה.

אמנם, בתורת השלמים (י"ד, קצ"ו,

כ') הביא בשם השל"ה להקל באישה שיום טבילתה חל בליל שבת שאחר יום טוב כיוון שאז ההחמרה מביאה לידי הקלה בעייתית, שמחמירה בבין השמשות להוסיף עוד יום אך מקילה בהרחקת החפיפה מהטבילה, וכיון שכן הורה השל"ה לאותה אישה להקל ולספור ארבעה ימים בלבד, וסיים שם בתורת השלמים להקל בלא שימשה במקום הצורך. ובסדרי טהרה (ס"ק מ"ב) כתב שדעתו נוטה להקל אף בשימשה כיוון שזו חומרא בעלמא, והחכמת אדם (קי"ז, ב') הקל כדבריו, וכן דעת ערוך השולחן (י"ד, קצ"ו, סעיף מ') ואחרונים רבים.

מצאנו שהאחרונים הקלו אף במקום מניעת פריה ורביה, וכגון אישה שהביוץ שלה מוקדם ואינה יכולה להתעבר אם לא תקדים יום הטבילה שלה, שכתב בשו"ת תשובות והנהגות (א', תק"ה) להקל לה לספור ארבעה ימים קודם שבעת הנקיים, ובשו"ת אגרות משה (י"ד ב', פ"ד) התיר לספור רק שלושה ימים קודם השבעה, ובשו"ת מנחת יצחק (ג', פ"ה) כתב שבמקרים שונים ניתן להתיר אפילו לאחר שני ימים. ועוד דן בזה בשו"ת אגרות

משה במקום אחר (יו"ד ד', י"ז, אות כ"ב). אמנם כל זה בצורך גדול ומצווה רבה כגון שאינה יכולה להתעבר, אך עדיין אין לנו ראייה לאופנים אחרים.

(ובדרך אגב אזכיר מה שאמרו בזה הפוסקים עוד דרך היתר במקום הצורך, שבשו"ת אגרות משה (יו"ד ד', י"ז, אות כ"א) הזכיר שאם נאסרה אישה לבעלה יום או יומיים קודם ראייתה מחמת איסור, כגון שהיה יום הווסת או שהייתה באבלות, נחשבים ימי איסור אלו בכלל החמישה ימים שלפני הנקיים. על פי זה פסק בשו"ת אור לציון (א', יו"ד, ו') שהאישה יכולה אף לומר לבעלה שהיא טמאה יומיים קודם שידעת שתקבל הווסת, וכיון שאסרה עצמה עליו מדין שויהא אנפשה חתיכה דאיסורא הרי היא באמת אסורה לו, ויכולה לספור ימים אלו והם עולים לה לימים שלפני הנקיים).

מכל מקום מצאנו שגם באופנים אחרים הקלו הפוסקים, שהנה בשו"ת שרידי אש (סימן מ"ב) פסק לעניין מקום שהמקווה פתוח בו רק יומיים בשבוע, שאישה יכולה להקדים יום טבילתה על מנת שלא תצטרך לאחור, וכן בשו"ת אגרות משה (יו"ד ד', י"ז, אות כ"ג) פסק שכשהבעל יכול להיות בבית רק ב"א לראייתה ולא ב"ב, שאפשר להתיר להקדים את יום

הטבילה על ידי שמירת ארבעה ימים במקום חמישה לפני הנקיים; ושניהם לא התיירו אלא באקראי ולא בדרך קבע. ועוד נזכיר שבשו"ת דברי מלכיאל (ה', ק"ב) כתב בדרך כלל שאפשר להקל בזה כל שיש שעת הדחק וצורך מצווה, וכן דעת ערוך השולחן הנ"ל.

עוד נראה לי להוסיף לכל זה שהרי בתשובה אחרת הארכתי בעניין דין פקידת אשתו ביוצא לדרך המובא במסכת יבמות (ס"ב:), ושם נתבאר שלרוב הראשונים מצוות עונה חשובה כל כך שיש בה כדי לדחות איסור ביאה סמוך לווסתה. ומשם נראית לי ראייה ברורה לכל מה שנתבאר לעיל, שאם מצוות עונה כוחה יפה לדחות איסור ביאה סמוך לווסתה, הרי שודאי וודאי שמשום חומרא בעלמא שנהגנו לכתחילה לא נעכב יום הטבילה מעבר ליום י"ב, ואם צריכה טבול אף קודם לכן בקיצור חמשת הימים שלפני הנקיים.

יונתן רוזנצוויג,

החופ"ק נצח מנשה, בית שמש.

סיכום הלכה למעשה: יכולה אישה לקצר את חמשת הימים שקודם השבעה נקיים ביום אחד במידה וליל טבילתה יידחה אם לא תעשה כן.

סימן צ"ה

טבילה בערב שבת קודם השקיעה בשמיני לנקיים

י' שבט תשע"ג

לכבוד תלמידתי...

קיבלתי שאלתך בעניין טבילה ערב שבת, שכיוון שנקראת לעבוד בבית החולים בליל טבילתך (יום חמישי) ובלית ברירה את צריכה לדחות את יום הטבילה ליום שלמחרת, יום שישי ערב שבת קודש, רצית לדעת אם מותר לטבול באותו יום שהוא שמיני לנקיים בעוד היום גדול, ולא בליל שבת כנהוג, וזאת כדי למעט בבעיות ההלכתיות שיש בטבילה בשבת, ועל מנת שההכנה לטבילה תהיה במתינות (ללא הלחץ של ערב שבת), וגם תוכלי אחר כך ללכת לבית הכנסת וכו'.

הנה במסכת נדה (ס"ז:) דנו בדין זה, ובשולחן ערוך (יו"ד, קצ"ז, ב'ג') נפסק כדבר פשוט שאין לנדה לטבול ביום, ואפילו בשמיני או בתשיעי לנדתה, משום סרך בתה, ורק במקום אונס לא גזרו חכמים ומותר לטבול ביום. באחרונים דנו בזה בכמה אופנים, ולא כאן עת האסף. בשו"ת משיב דבר (ב', מ"ג-מ"ד) ראיתי מה ששאלו באישה המסרבת לטבול אם לא שתטבול ביום, והשואל צידד להיתר,

אך הנצי"ב בתשובתו מסתפק בדבר ונוטה לאיסור שאין זה פשוט להתיר איסור קל בשביל איסור חמור. אמנם בשו"ת יביע אומר (ה', יו"ד, י"ט) פסק הגאון הרב עובדיה יוסף להתיר לאישה המתביישת לטבול בלילה כיוון שבניה הגדולים בבית ויודעים ביציאתה ובביאתה, שתוכל לטבול ביום השמיני, שאם לא כן לא תשמש עם בעלה ויש בזה משום פגיעה בשלום בית, וגם מה שמתביישת ומצטנעת הוא בכלל אונס שכתוב בגמרא, כפי שהולך ומוכיח שם.

אמנם, לא נראה להתיר משום הטעמים שהבאנו בשאלה, שאלו הם טעמים קלים ולא כדאי לדחות תקנת חכמים לטבול דווקא בלילה משום טעמים אלו. מכל מקום, נראה שיש אופן שזה וגם זה יתקיימו בידיך, והוא על פי מה שכתב הגאון הרב משה פינשטיין בשו"ת אגרות משה (יו"ד ג', ס') לעניין אישה שצריכה לטבול בערב שבת בשביעי לנקיים: "ונראה דאם הבעל ילך לבית הכנסת זמן קטן קודם זמן הדלקת הנר והיא תכנס לביתה תיכף לזמן הדלקת הנר... שודאי לא יצא משם עד אחר גמר התפלה ועד שיבא

אם כן בשמיני לנקיים ודאי יהיה זה מותר, ועל כן יכולה את ללכת לטבול ולחזור בזמן להדלקת נרות, וקודם לכך יש לקבוע עם בעלך שיעזוב את הבית קודם שתחזרי, ואת לא תלכי לבית הכנסת אלא באופן שוודאי לא תיפגשו שם, או לאחר חשיכה.

בברכה,

יונתן רוזנצוויג,

החופ"ק נצח מנשה, בית שמש.

סיכום הלכה למעשה: אישה שליל טבילתה נופל ביום חמישי בלילה ואינה יכולה לטבול מטעמים שונים, ואינה רוצה לטבול בשבת עצמה מחמת שיש בכך טרחה מרובה ולחץ בערב שבת קודש, יכולה לטבול מבעוד יום כך שתגיע הביתה בזמן להדלקת נרות, ובעלה יעזוב את הבית קודם שתחזור, ויודאו שלא לראות זה את זה אלא אחר חשיכה.

הביתה יהיה כבר בלילה – אין לחוש לכלום, דהרי לא תלך לבית הכנסת... וגם נראה דאף שתבא לביתה אם אי אפשר להו להיות ביחוד עד הלילה, כגון שיש בבית ילדים נמי אין לחוש לכלום, שלכן אולי במדינתנו בזמן הזה בימים הקצרים והבינונים ששום איש אינו הולך לישן מצד האור הגדול שיש בכל בית ורגילין שכנים ואף רחוקים לבא עד שלוש וארבע שעות בלילה אין לחוש כלל שיכבו הנרות וילכו לישן עוד קודם הלילה, דלא כהמקומות והזמנים שלא היה להם אלא נרות קטנים והיה קשה להשתמש, שמפני חשכת הלילה רובא דאינשי היו הולכין לישן בתחלת הלילה היו נמנעים אינשי מלכת לבית אחרים אף כשעה קודם הלילה כדי להכין להשינה והיה שייך לחוש לשמא ילכו לישן גם קודם הלילה, ורק בימים הארוכים יש אולי קצת לחוש, ויש לצרף בשעת הדחק גם סברא זו”.

סימן צ"ו

מבילה לאישה בתהליך גירושין

ט"ז למ"טמונים, תשע"ב

לכבוד תלמידתי...

נצמערתי מאוד לשמוע על מצב נישואיך, ומקווה אני שתמצאי עוז בנפשך להתמודד עם מצב קשה זה.

לעניין שאלתך, אם יש לך לטבול בעת הזאת, וכתבת שאינך רוצה לטבול כיוון שמאסת בבעלך עקב החלטתו להתגרש, ודאי הוא שאינך חייבת לטבול. והרי ידועה דעת הסוברים (יו"ד, קצ"ז) שטבילה בזמנה איננה מצווה, וכך באמת נראה שנפסק להלכה (עייני היטב שם טור ובית יוסף, שולחן ערוך סעיף ב' וערוך השולחן סעיפים א'ג'),

שלשיטתם ודאי אין לך כל חיוב לטבול כהרגלך. ועייני אף שו"ת שבות יעקב (ג', ע"ז) ושו"ת משנה הלכות (ט', קע"ט). כל זה אף ללא שנעיר על עצם הטבילה, שאין האישה מצווה עליה אלא מפני בעלה, ועתה שאת מתגרשת אין בזה כל עניין.

ייהי רצון שיבנה ה' חורבותייך במהרה. יונתן רוזנצוויג, החופ"ק נצח מנשה, בית שמש.

סיכום הלכה למעשה: אישה הנמצאת בתהליך גירושין אינה חייבת בטבילה.

סימן צ"ז

בעניין חומר עמיד המייפה את הציפורניים, אם מהווה חציצה בטבילה

ט"ז כסלו, תשע"א

לכבוד ...

תטבול אלא דרך גדילתה. כדתנן: האיש נראה כעודר ומוסק זיתים, אשה נראת כאורגת וכמניקה את בנה", ובפנינו כמה דינים שיש לדון בהם.

לפי פירוש רש"י בסוגיה (ד"ה 'תלתא') לעניין רבדי דכוסילתא – דינו תלוי בשאלת רכותו ובהיותו חלק מן הבשר, שכן אם הוא רך וחלק מן הבשר אזי ודאי שאינו חוצץ, ואילו אם הוא קשה אז אין הוא נחשב לחלק מהבשר ועל כן נחשב לחציצה (ולפי רש"י מחלק בין ריר לבין גלד, ובבית יוסף ובב"ח דנו בשיטת הרמב"ם וראשונים אחרים המחלקים בין דם לבין ריר, ואין זה מענייננו). אולם, בנוגע לכחול (ושייך אף לעניין לפלוף שבעין) פירש רש"י (ד"ה 'פורחות') שני פירושים, שלפי הראשון ההיתר ב'עיניה פורחות' הינו שהפתיחה והעצימה תדיר גורמת לכחול ליפול מהעין ולפי זה יש לומר שכחול שבתוך העין אינו חוצץ מאחר והוא תמיד נופל בקלות; אך לפי הטעם השני – שיש לגרוס "עיניה דומעות" והדמעה מלחלחת את הכחול שבעין ובכך אינו חוצץ – יש להסביר שמאחר והכחול

בעניין שאלתך שיש חומר ששמים על הציפורניים והוא עמיד לאורך ימים ונוהגים לשים אותו מחדש אך ורק אחת לחודש, אם נחשב הוא לחציצה לעניין טבילה.

דין זה תלוי בהבנת דיני חציצה בטבילה בכלל. הנה ידוע מה שלמדנו בכמה מקומות (עירובין ד'; נדה ס"ז; ועוד) שמדאורייתא אין איסור בחציצה אלא ברובו המקפיד, ומדרבנן אף במיעוטו המקפיד וברובו שאינו מקפיד, ולא גזרו במיעוטו שאינו מקפיד משום גזירה לגזירה. עוד למדנו במסכת נדה (ס"ז): "אמר רמי בר אבא: הני רבדי דכוסילתא, עד תלתא יומי – לא חייצי, מכאן ואילך – חייצי. אמר מר עוקבא: לפלוף שבעין, לח – אינו חוצץ, יבש – חוצץ. אימתי נקרא יבש – משעה שמתחיל לירק. אמר שמואל: כחול שבתוך העין – אינו חוצץ. ושעל גבי העין – חוצץ. אם היו עיניה פורחות – אפילו על גבי העין אינו חוצץ... אמר ריש לקיש: האשה לא

הוא מימי על כן אין הוא חוצץ בעד המים.

לפי פירושו הראשון של רש"י נראה כי יש כאן שלושה היתרים שונים: (1) היתר בחציצה שנחשבת כעורו של האדם. (2) היתר בחציצה רכה שאינה מונעת מהמים לחדור. (3) היתר בחציצה הנופלת בקלות מגופו של האדם. בעצם יש כאן מעין הַדְרָגָה, שההיתר הראשון רואה את החציצה כחלק מן העור, וההיתר השני רואה את החציצה כאינה מפריעה לביאת מים, וההיתר השלישי מבוסס על ההנחה שהחציצה תיפול קודם ביאת המים או בזמן ביאת המים (ולפי פירושו השני של רש"י לא מוזכר ההיתר השלישי כלל, וכן משמע מפירושו התוספות (ד"ה 'לפלוף') שדין לפלוף ודין כחול נובעים מהיותם לחים).

לכאורה, יש מקום לדון שהחומר הנ"ל הנמשח על הציפורניים הרי הוא כגוף הבשר עצמו, שהרי רש"י כותב בהסבר רבדי דכוסילתא ש'גלדן רך ומחובר', ומאחר ובכחול ובלפלוף שבעין הוא מדבר באופן מפורש על תכונת הרכות כסיבה להיתר, יש מקום לומר כי כאן רש"י מתכוון לומר שמאחר והגלד הוא רך ומחובר – על כן הוא

נידון כבשר, שכן מבחינת תכונותיו הוא דומה לבשר ועל כן נידון כמותו. לפי זה, נראה שאין ההסבר כאן תלוי במידת הרכות של הגלד, אלא בכך שהוא שווה לבשר, ומבחינה זו נחשב הוא כמותו. לפי דברינו, לכאורה אפשר לומר שדין הנמרח על הציפורניים – מאחר והוא מקבל קשיות כמו הציפורן עצמה – כציפורן, ויש להתירו מטעם שהוא כציפורן עצמה ואינו חוצץ.

אמנם, הרא"ש בהלכות מקוואות (סימן כ"ה) מסביר גם את רבדי דכוסילתא שההיתר הוא משום הרכות, ולא מזכיר כרש"י שההיתר הוא משום שהוא כגוף האדם. הרמב"ן בחידושיו כותב שייתכן להסביר שאינו תלוי ברכות וקשיות אלא בהקפדה, ומשלב מסוים ואילך האדם מקפיד על הגלד והרי הוא בכלל מיעוטו שמקפיד עליו. ייתכן לומר שלדעת הרא"ש והרמב"ן כל מה שאינו בכלל 'בשר' האמור בכתוב הרי הוא נחשב לחציצה, ועל כן רבדי דכוסילתא תמיד יכולים להיות חציצה אלא שברכותם אינם מפריעים לביאת המים ועל כן מותר. מכל מקום, גם אם היינו מתירים כדעת רש"י, הרי החומר שבו אנו עוסקים ששמים על הציפורניים אינו יורד בקלות, וגם נראה ברור שאינו נחשב כגוף האדם שהרי הגלד הינו חלק

טבעי מהגוף וגדל מתוכו, ואין מקום להתיר אלא משום שאולי הוא כחציצה רכה – אלא שגם בזה יותר נראה שאינו כחציצה רכה אלא כחציצה קשה, ואם כן לכאורה יש לאסור.

אמנם, יש להעיר כי כלל לא ברור שהלכות אלו שהזכירה הגמרא אכן שייכות הלכה למעשה, שהראשונים העירו שתי הערות בסוגיה זו שיש להן השלכה על ההלכה למעשה: התוספות רא"ש מעיר על ההבדל שבין פרק ח' לפרק ט' במסכת מקוואות, שבסוף פרק ח' אמרו שבית הסתרים אינו צריך שיבואו בו מים אך בפרק ט' (משנה ב') אמרו שאף בית הסתרים חוצץ, ותירוצים רבים נאמרו בסתירה זו: הרמב"ם, הר"ש והרע"ב תירצו על פי דעת רבי שמעון שזורי בתוספתא שנושאה מקפדת באותו מקום כדי שלא תתגנה על בעלה ועל כן אצלה בית הסתרים חוצץ – מה שאין כן בפנויה, וגם הרא"ש (שם) הביא תוספתא זו; והתוספות (ד"ה 'פתחה') חילק בין בית הסתרים של איש (שלא מקפיד עליו) לבית הסתרים של אישה (שמקפדת עליו); והתוספות רא"ש חילק למסקנה בין ביאת מים (שלא צריך בבית הסתרים) לבין הצורך שיהיה ראוי לביאת מים (שזה ודאי צריך). מכל מקום, התוספות

(שם) והתוספות רא"ש (שם) מעירים על כך שלדעת רבנו תם ובה"ג ורס"ג ועוד ראשונים יש לחלק בין חומרות בענייני טהרות לבין ההלכות שחייבת להיטהר לבעלה, שכל מה שאמרו בגמרא איננו אלא לטהרות אך לבעלה איננה חייבת בכל אלו כלל.

והנה, שיטה אחרונה זו מבוססת אף על גרסה שישנה בגמרא המעמתת בין דברי ריש לקיש לבין ההלכות שנאמרו קודם לכן, שכן גרסתנו בגמרא הינה גרסת רש"י הסבור שמה שנאמר בעניין רבדי דכוסילתא וכו' הינו הלכה למעשה וכל מה שנזכר בגמרא אינו בהכרח סותר, אך לעומת זאת כותב הרי"ף (ו'): "ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי איתמר הכי לענין טהרות איתמר אבל לבעלה שפיר דמי, כי הא דאמר ריש לקיש אשה לא תטבול אלא דרך גדילתה...". אמנם, יש שגרסו "ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דאמר ריש לקיש", ולפי זה דברי ריש לקיש נפסקו להלכה ולא דין רבדי דכוסילתא וכו' כיוון שלא מחמירים בטבילה כל כך, אך לפי הרי"ף משמע שדברי ריש לקיש הם בעצמם ראייה לכך שטבילה לבעלה איננה מצריכה הקפדה חמורה כל כך כמו בדיני רבדי דכוסילתא וכו', וכבר האריכו בזה הר"ן (על הרי"ף)

והרמב"ן והרשב"א (בסוגיה), ועוד הביאו פירוש הראב"ד בגרסה הנ"ל ודחו דבריו, ואין כאן המקום להאריך בכל זה.

העולה מכל הנ"ל שלחלק מהגרסאות דינים אלו שייכים לטבילה לטהרות, ולדעת ראשונים רבים כל דין זה אינו להלכה למעשה כלל לעניין טבילה לבעלה. ולפי דברינו עתה לכאורה אין כלל לחשוש לחומר הנ"ל שעל הציפורניים, שהרי אין מחמירים בחציצות קטנות שכאלו.

אמנם, ראיתי במאירי שכתב שלמרות שכך הוא לפי פוסקים רבים, וגם דעת הרמב"ם בסוף פרק ב' מהלכות מקוואות כן הוא, מכל מקום המנהג התקבל להחמיר בדברים אלו כדעת מיעוט הפוסקים, שכן דעת הרא"ש והטור (יו"ד קצ"ח), וגם הבית יוסף הביא מדברי המרדכי בשם הרא"ם שלכתחילה יש להחמיר בחומרות אלו ורק בדיעבד שייך להקל. וכן פסק בשולחן ערוך (יו"ד, קצ"ח, ו'ט') להחמיר בכל זה. ובאמת נראה להוסיף, שלעניין החומר המוזכר בשאלה שמורחים על הציפורניים, שיש יותר מקום להחמיר בו מאשר במקרים הנ"ל, ולפחות לעניין לפלוף שבעין ורבדי דכוסילתא, שהלוא

אלו הם דברים הנוצרים באדם בצורה טבעית ואינם חיצונים לאדם, ובהם שייך לומר שאף שגזרו חכמים במיעוטו המקפיד מכל מקום לא החמירו עד כדי כך; מה שאין כן בחומר עמיד המושם על הציפורניים ויכול להישאר שם כחודש שלם שלכאורה אין להתיר בוודאי שלא לכתחילה.

אמנם, מצד אחר יש להתיר, שיש לתמוה אם אמנם האישה מקפדת עליו, ולכאורה אין היא מקפדת כלל שהרי היא שמה אותו בכוונה על ציפורניה, וכפי שכתב הרא"ש (סימן כ"ז) לעניין נשים הצובעות עצמן (וגם כתב שם להתיר משום שאינו אלא מראה ואין לו ממשות, וכן הביא הבית יוסף מהרשב"א ונפסק להלכה בשולחן ערוך (יו"ד, קצ"ח, י"ז)); אך מכל מקום כבר פסק הרמ"א בשם הגהות שערי דורא (יו"ד, קצ"ח, א') שאין לאישה ללבוש לכתחילה אף בגדים שאינם חוצצים, ואם כן גם אם נאמר שאין הדבר חוצץ או שאינה מקפידה, לכאורה לכתחילה אין להתיר בכך על פי המנהג שנהגו מדינו של רבינו הרמ"א.

אך כל זה איננו נכון. שהנה יש להבין מדוע מחמירים לכתחילה שלא לטבול בשום דבר, שהרי מדאורייתא כבר

צורך בהסרה. ורק בדברים אלו החמירו כיוון שהם דומים בטעמים לגזירה דרבנן המקורית, ולזה התכוון השערי דורא.

הנה, לפי זה אין לאסור לטבול בכל דבר שהוא מיעוטו ואינו מקפיד, אלא רק בדבר שניתן להסירו ולא מסירים אותו, שאז יביא להרגל בעייתי. אם כן, בנידוננו יש טעם גדול להתיר, שלא זו בלבד שרוב הראשונים כלל לא פוסקים את סוגייתנו להלכה אלא מעמידים אותה בטבילה לטהרות (והש"ך בס"ק י"ג מביא את דבריהם להלכה להקל בדיעבד), ולא זו בלבד שאף אם נחמיר הרי זהו בכלל מיעוטו שאינו מקפיד, אלא שאף אם נחזיק במלוא חומרתה של גזירת הרמ"א בשם השערי דורא מכל מקום לא נראה שיש לה שייכות כלל וכלל בענייננו, שהרי החומר שעליו מדובר מושם על הציפורניים ואין מסירים אותו בשלב מאוחר יותר אלא הוא יורד בעצמו. חומר זה – אין האישה מקפדת עליו, וגם איננה עוסקת בהסרתו והשמתו באופן תדיר, כך שאין בהשמתו משום הרגל דבר. רק שייך לומר שאין לה לשים אותו סמוך לטבילה, שאז שמא יש בכך משום הרגל דבר, וגם בזה שייך להסתפק.

וראיתי תשובת הגרמ"פ (יו"ד ג',

נתבאר שלא אסרו אלא רובו המקפיד, ומדרבנן הוסיפו מיעוטו המקפיד ורובו שאינו מקפיד, ואם כן לא אסרו מיעוטו שאינו מקפיד, ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה? מדוע מחמיר השערי דורא בדין זה? ואף שהט"ז (סק"ד) תירץ שרק לעניין דיעבד אין גוזרים גזירה לגזירה, משמע מדבריו שאין זו גזירה מוחלטת, ואם כן מה גדרה?

אך הב"ח בפירושו לטור (אות כ"ז) ובתשובותיו (שו"ת הב"ח החדשות, סימן מ"א) מסביר כי לא גזרו אלא על דבר הרפוי אטו אינו רפוי ודווקא במקום שטריחא לה מילתא למישלפה. והסבר העניין הוא, שהגזירה דרבנן הינה גזירה שבאה להרגיל את הסרת החציצה לפני הטבילה, שמאחר ויש צורך להסיר את רובו המקפיד עליו, רצו להרגיל את הטובל ואת הטובלת להסיר כל מה שמקפיד עליו וכל מה שמכסה את רובו אף כשאינם באים כאחד. זהו תורף הגזירה, ועל פיה מסיק הב"ח שבדברים שלפעמים אינם רפויים (ועל כן יהוו חציצה אם מכסים את רוב הגוף או שמקפיד עליהם) ושיש טרחה בהסרתם (כך שאין אנו מורגלים בהסרתם ויש לחשוש שלא יוסרו) – בהם שייך להחמיר להסירם בכל עת כדי שלא להרגיל את הטובלים שאין

ס"ב) שדן באישה שרוצה לשים ריסים מלאכותיים, וכלל לא דן בחומרת הרמ"א, ומעלה שם להתיר מדינא, ומוכח שלא ראה בעניין זה כל בעיה כלל וכלל, וכן בשו"ת משנה הלכות (ו'), קנ"ה) דן בדבר והעלה להתיר מדינא, ולא הסתפק כלל וכלל בחומרת השערי דורא, ונראה לי ברור כדברינו לעיל; או שאפשר אף לומר שלא מחמירים אלא כשאין צורך, אך כל שיש בו צורך – אף צורך יפוי – אין מקפידים בחומרת השערי דורא (ופשוט שלא שייך להוכיח כן מהרא"ש עצמו שהתיר משום נוי, שהרי ברור שהרא"ש לא סבר חומרה זו, ואין לנו להוכיח אלא מהפוסקים האחרונים). גם ערוך השולחן (יו"ד, קצ"ח, ט') כתב שהיא חומרא יתירהויש להקל בה במקום הצורך (אף שנראה

מדבריו שצורך יפוי אינו צורך, מכל מקום בצירוף שאר ההיתרים שהבאנו שייך להתיר אף לצורך זה), וכן הסדרי טהרה (שם, סק"ו) כתב שאין לחומרא זו מקור של ממש ויש יותר מקום להקל בה.

יונתן רוזנצוויג,

החופ"ק נצח מנשה, בית שמש.

סיכום הלכה למעשה: מעיקר הדין מותר לאישה למרוח את החומר הנ"ל על הציפורניים, שכן חומר זה עמיד לאורך זמן וככזה אפשר לראותו כחלק מהגוף או כמיעוטו שאינו מקפיד, ולכך יש לצרף את דברי הראשונים והאחרונים המתירים בכגון זה ממגוון סיבות כפי שנתבאר, ואין מקום להחמיר בזה אלא אם כן עושה כן ממש סמוך לטבילה, שאז יש להמנע אם אין בכך צורך מיוחד.

סימן צ"ח

המנעות מעשיית ציפורניים מלאכותיות משום חשש חציצה בטבילה

והורו האחרונים שיש אף לטבול בשנית אם טבלו ללא גזיזת ציפורניים משום המנהג, ואם כן משום מנהג זה אין לעשות ציפורניים מלאכותיות ולטבול בהן. ודאי, בדיעבד, אם תחת הציפורניים היה נקי אין צורך בטבילה שנית אם כבר שִׁמְשָׁה עם בעלה וכפי שהורו האחרונים, אך מכל מקום לכתחילה אין לעשות כן.

בברכה,
יונתן רוזנצוויג,
החופ"ק נצח מנשה, בית שמש.

סיכום הלכה למעשה: אין לעשות ציפורניים מלאכותיות משום שהן מעכבות את הטבילה לכתחילה. בדיעבד, אם טבלה וניקתה מתחת לציפורניים היטב קודם לכן, אין הציפורניים מעכבות את טהרתה.

כ"ט חשון תשע"ג

לכבוד תלמידתי...

בעניין מה ששאלת אם מותר לעשות ציפורניים מלאכותיות לכתחילה, ואם יש בזה חשש חציצה.

הנה כבר ביארתי בתשובה אחרת שמשום חציצה אין לחשוש בדבר שעשוי להישאר שם זמן רב ואינו אלא לנוי, כצבע בציפורניים או ריסים מלאכותיים, וכדומה. הוא הדין בנידוננו שאין כאן חשש לחציצה כלל בציפורניים מלאכותיות שתפקידן להישאר במקומן זמן רב.

ומבל מקום ברור שאין להתיר זאת, משום מה שנפסק בשולחן ערוך (יו"ד, קצ"ח, כ') שמנהג ישראל הוא לגזוז הציפורניים משום חשש שתחתיהן יהיה טיט ושאר לכלוך ויחצוץ בטבילה,

סימן צ"ט

צבע החינה אם חוצץ בטבילה

ו' טבת תשע"ב

לכבוד תלמידתי... השלום והברכה.

שאלת לעניין אישה שיש על גופה צבע מצמח הנקרא חינה, אם הצבע מעכב בטבילה.

הנה הרא"ש כותב מפורש במסכת נדה (סימן כ"ז) שצבע שצובעות הנשים אינו אלא חזותא בעלמא ואין בו משום חציצה בטבילה כלל, ואין הדבר צריך לפנים, וגם הרי אינה מקפדת כלל על הצבע, וראיתי שגם בשו"ת הר צבי

(יו"ד, קס"ג) פסק להתיר בכגון זה כדבר פשוט. עתה ראיתי אף בשו"ת שמש ומגן (ג', יו"ד, מ"ט) לרב שלום משאש, מחכמי מרוקו, שכתב מפורש לגבי צבע החינה שהוא פשוט להיתר, וברוך שכיוונתי לדעתו הגדולה.

יונתן רוזנצוויג,
החופ"ק נצח מנשה, בית שמש.

סיכום הלכה למעשה: צבע החינה שאין מצליחים להורידו אינו חוצץ בפני הטבילה.

סימן ק'

שיעור העומד להיקצץ אם חוצץ בטבילה

כ"ב חשון תשע"ג

לכבוד הגברת... ברכת שלום לך ולמשפחתך.

בעניין אישה העומדת ערב טבילה ושכחה שקבעה תור להסתפר ביום שלאחרי טבילתה, ושואלת אם מכיוון שכוונתה לקצוץ השיער על כן כל העומד להיקצץ נחשב הוא כאילו כבר נקצץ, ויש בשיערה משום חציצה.

דין זה נתון במחלוקת ישנה בין הראשונים בעניין ציפורניים, שדעת הראב"ן שציפורן חוצצת בטבילה כיוון שעומדת להיקצץ ועל כן יש לה דין חציצה, ובשו"ת שבט הלוי כתב שגם דעת התוספות במסכת חולין (ע"ג.) כראב"ן. ואילו הראב"ה (סימן תתקצ"א) חולק וסובר שכיוון שהציפורן היא מגוף האדם אינה חוצצת; הבית יוסף (יו"ד, קצ"ח) הביא שכן דעת המרדכי במסכת שבועות (סימן תשנ"א), וכן דעת ספר התרומה (סימן ק"ד). וכן דעת הר"ן (שם) כדעת ראב"ה, והחתם סופר בתשובותיו (יו"ד, קצ"ה) כתב שגם דעת התוספות במסכת בבא קמא (ע"ו:) שאין בצפורניים חציצה.

בשו"ת שבט הלוי (ד', ק"ט) הסביר מחלוקתם בהגדרת חציצה, שדעת הראב"ה וסיעתו שחציצה הוא דווקא מה שקשה עליו בשעת הטבילה ממש, אך דעת הראב"ן וסיעתו שמה שעתידי לקצוץ אחר הטבילה הוא בכלל חציצה אף קודם הטבילה.

והנה, השולחן ערוך (יו"ד, קצ"ח, כ') פוסק כראב"ה וסיעתו שאין הציפורן עצמה חוצצת, אך ברמ"א יש מקום עיון, שכתב: "ומאחר דכבר נהגו ליטול הציפורניים אפילו אם ציפורן אחת נשאר בידה וטבלה צריכה טבילה אחרת, וכן נוהגין". לכאורה היה אפשר לומר שדעתו כדעת ראב"ן והחמיר לומר שכיון שהציפורניים עומדות להיקצץ אם כן כקצוצות הן וחוצצות ועל כן יש לטבול בשנית כיוון שהוא כמיעוטו המקפיד שחוצץ מדרבנן, ושמא כך הבין הב"ח שפסק כדעת הראב"ן וכתב שחייבת לטבול בשנית, וגם מהש"ך (ס"ק כ"ה) קצת נראה שסובר כן.

אמנם, ברור שאין כן דעת הרמ"א, שהרי מקורו כתוב בדרכי משה (שם, אות ז') שהוא מהגהות שערי דורא שכיוון שכבר נהגו הנשים לגזוז הציפורניים

דין גמור משום חציצה, והגאון הרב עובדיה יוסף משיג עליו שם שידוע שהוא משום חומרא. ובאמת ראיתי שהדברים מפורשים ממש להיתר בספר התרומה (שם), שכתב: "שהרי שערות ראשו שגדולין יותר מדאי ועומדין ליקצץ והלא אין רגילות לגלחן בשעת טבילה", ותמוה לחשוב שיש בזה איסור ממש (ואולי דעתם שזהו לשיטת ספר התרומה, אך לשיטת הראב"ן יהיה זה חיוב כאמור, ומכל מקום לא מצאנו בשום מקום בראשונים מזמן הראב"ן שקיימו מנהג זה לגלח השערות לגמרי, ואף בראב"ן לא נמצא).

מכל מקום, אפילו לא נאמר שהוא מן הדין לגלח השערות, שמא צריכה אישה להסתפר קודם טבילתה כיון ששערה עומד להיקצץ לכל הפחות מחמת החומרא כפי שאמרנו בציפורניים, ואף שבדיעבד אין זה מעכב אף בציפורניים – לכתחילה עליה לנהוג כן.

אמנם, האחרונים כבר דחו זאת ונתנו בזה טעמים רבים. ראש המדברים בזה הוא בשו"ת חתם סופר (שם) בעניין שערות הכלות שנוהגים לקוצצן דווקא לאחר בעילת מצווה, ושם הורה בפשטות שאין בזה כל חציצה בטבילה והוכיח כן מכמה מקומות. ואף

משום חשש טיט הנמצא תחתן על כן לכתחילה נוהגים לטבול שנית, ומכל מקום הוא משום חומרת הטיט ולא משום חומרת הראב"ן בציפורן. וכן פסק הט"ז (שם, ס"ק כ"א), וכן דעת מהר"מ מלובלין בתשובה (סימן ע"א), וכן דעת הש"ך להלכה (שם), וכן פסק ערוך השולחן (סעיף מ"ח) שבדיעבד ודאי עלתה לה טבילה, והלא לדעת ראב"ן אף בדיעבד אין להקל. והגם שבחכמת אדם (כלל קי"ט, סעיף י"ד) נראה שפוסק כדעת ראב"ן, מכל מקום הוא רק לכתחילה, שבדיעבד כתב שוודאי סומכים לקולא, ואולי כן הוא אף דעת הש"ך שלכתחילה יש להחמיר כדעת ראב"ן אך בדיעבד ודאי שאין זה מעכב.

על פי דברינו יש לומר לכאורה שכן הוא בשערות, שלכתחילה יש לאישה לגזוז שערותיה קודם הטבילה אך בדיעבד עלתה לה הטבילה אף בלי הגזיזה, ומשו"ת שבט הלוי (שם) נראה שהבין שמה שנוהגים בקצת חסידויות שהנשים מגלחות שערן לגמרי הוא גם משום חומרא זו שלא יחצצו השערות בטבילה. והלום ראיתי אף בשו"ת יביע אומר (ד', יו"ד, א') שמביא משו"ת פרי השדה (ג', קפ"ח) שמדבריו משמע שאכן דין זה של גילוח השערות הוא

שהקשו עליו, מכל מקום כבר הסכימו לו האחרונים בשו"ת בית שערים (יו"ד, רע"ו) ובשו"ת אגרות משה (יו"ד ב', פ') ובשו"ת חלקת יעקב (יו"ד, ק"י), ועוד. והרבו בטעמים בזה, שעיקר טעם החתם סופר הוא משום שלא אומרים שמה שעומד להיעשות כבר נעשה אלא כשאין הפסק – וכגון בנידוננו – אם מיד לאחר הטבילה הייתה הולכת להסתפר, אך אם יש הפסק אין אומרים דין זה.

עוד הוסיפו האחרונים על דבריו שבדבר שהדרך ללכת בו והוא אף מין במינו (כגון ציפורן שהיא מגוף האדם) אינו חוצץ, וכן אמרו שרק בציפורניים שכולן נוהגות להסירן נוהגים להחמיר לכתחילה שהן כחוצצות, מה שאין כן בשיער שאין מנהג כזה שנוהגות בו כל הנשים על כן הוא לא מעכב כלל ואפילו לכתחילה (וכתב בשיעורי שבט הלוי על נדה (קצ"ח, אות כ') שלכן הסתפק החתם סופר בדין כלות, שכיוון שמנהג כל הכלות לקצוץ שערותיהן דווקא לאחר בעילת מצווה חשבו לומר שיש בזה חציצה בטבילה, שהרי הוא נחשב כקצוץ בשעת הטבילה והוא חוצץ).

מכל מקום, כתב בשיעורי שבט הלוי

(שם) שמי שנוהגת להסתפר תמיד קודם טבילתה יש לה להחמיר ולהחשיב את זה כחציצה כיוון שכן הוא מנהגה, וודאי לכתחילה טוב לנהוג כן. אף על פי כן נראה שבאמת גם מעיקר הדין אין כאן מנהג להחמיר בזה, שהרי מה שהחמירו בציפורניים הוא משום חציצה שתחתיהן משום הטיט ולא משום הציפורן עצמה וכמו שכתבנו לעיל, ואם כן לא שייך כלל חומרא זו בשיער לאחר חפיפה וסירוק כנהוג. וראיתי בשיעורי שבט הלוי שם שנראה שמביא טעם זה, וגם מוסיף שציפורניים תמיד נגזזות על ידי כל העולם, אך שערות נוהגות הנשים לגדלן ואין הן עומדות להיקצץ כמו ציפורניים, ואם כן אין זה דומה כלל, ואף המחמירים בציפורניים יודו להקל בשערות. הלכה למעשה מחמיר בשו"ת שבט הלוי (שם) ובשיעוריו באישה שיש לה מנהג כזה לגזוז תמיד קודם הטבילה, ועוד הביא משו"ת אבני צדק שטוב שהנשים תקפדנה לא לגזוז תמיד קודם הטבילה כדי שלא יהיה להם מנהג בזה. אם כן לכתחילה ודאי טוב להחמיר בכך, אמנם אישה שקבעה תור להסתפר לאחר טבילתה ודאי שאין איסור חציצה על פי כל מה שנתבאר, ויכולה לטבול אף קודם התספורת.

וממורי ורבי הגרנ"א רבינוביץ' שמעתי שאין להחמיר בדין זה כלל.

יונתן רוזנצוויג,

החופ"ק נצח מנשה, בית שמש.

סיכום הלכה למעשה: שיער העומד להיקצץ אינו חוצץ בפני הטבילה אלא אם כן נוהגת אותה אישה לקוצצו תמיד לאחר הטבילה, ויש שמקילים אף בכגון זה, והמקלה יש לה על מי לסמוך.

סימן ק"א

חציצה רפואית כמבילה

ערב שבת קודש, פרשת תולדות, תשע"ד

שכתב בזה הלשון: "אף על גב דצריך לה ולא קפיד עלה דבידיים הניחה, כשתבוא במים קפיד עלה שלא תעבור המשיחה, ואפשר כיוון דאי לאו משום מכה קפיד עלה חשיב קפידא". ונראה לי לאחר העיון שאין כאן שני טעמים בדבריו אלא טעם אחד, וכוננתו שבעת הטבילה עצמה האישה מקפידה על היות הרטייה שם, ואינה רוצה בה אלא מפני המכה, והרי מפני המכה לא טוב לה שצריכה עתה לטבול ולהרטיב את הרטייה, ומאחר ואינה רוצה בכך הרי ממה נפשך – או שאינה רוצה בטבילה או שאינה רוצה ברטייה, ומאחר ומוכח שהיא רוצה בטבילה שהרי באה לטבול על כן נראה ברור שברטייה אינה רוצה ומקפדת עליה. כך נראה לי להסביר דבריו.

אפשר להסביר באופן נוסף את דבריו האחרונים, שאף שאינה מקפידה על החציצה, מכל מקום אין זה אלא משום המכה, ואם כן באופן כללי מקפידה על התחבשות ואינה רוצה תחבשות עליה, וזהו דרך רוב הנשים, וכיוון שכן הוא בטלה דעתה אצל רוב נשים, ואין הולכים לפי מה שהיא מקפידה ולא

נשאלתי בעניין חציצה רפואית אם היא חוצצת בטבילה. אישה אחת שאלה אותי על אודות מקרה שאירע לה בו דלת המעלית נסגרה על ידה והרופא ציווה עליה לחבוש את ידה שבוע ימים, אך אין לה צער גדול ללכת ללא התחבשות. במקרה אחר נשאלתי על אודות אישה שחלתה בסרטן, רחמנא ליצלן, והטיפולים מצריכים עירויים מתמידים לתוך גופה ועל כן שמו בה מחט והשאירו אותה בתוך הגוף כדי שלא יצטרכו לדקור אותה כל פעם מחדש. גם כשהיא הולכת הביתה היא משאירה את המחט שם על מנת שתוכל להתחבר לעירוי בכל עת. שאלוני, במידה ותוכל למצוא דרך לטבול (שהרי מקום המחט צריך להשאירו נקי וסטרילי ולכאורה בלתי אפשרי לטבול), האם יש בכך חציצה? **בשולחן** ערוך (יו"ד, קצ"ח, י') פסק: "רטייה שעל המכה חוצצת", והוא מהמשנה במסכת מקוואות (ט', ב'), ולא הובא שם במשנה טעם ברור בדבר, וגם מפרשי המשנה לא העירו בזה, ורק בפירוש משנה אחרונה מצאתי

וסברתו בזה, אך שמא בדברי המשנה אחרונה מצאנו טעם דבריו.

מכל מקום, צריך עיון בסברה זו, שהרי משאר מפרשי המשנה משמע שרבי אליעזר וחכמים לא נחלקו בשאלה זו, ואם כן אפשר לומר שהכול מסכימים למה שנאמר שם – וחזר שוב בסוף הפרק שם – שבפשוטות רק מה שמקפידה עליו חוצץ ומה שאינה מקפידה עליו אינו חוצץ, והכל תלוי בדעתה. ואפילו לא נאמר כן, אלא נאמר שהדבר תלוי ברוב נשים, מכל מקום יש מקום לדון אם בנידון זה יש לעיין בדעת רוב נשים בכלל, או שיש להסתכל בדעת רוב נשים הנמצאות במצב רפואי זה, ועל פי זה ידון הדיין וישפוט, ואם רוב נשים באותו מצב היו רוצות את החציצה במקומה אם כן יש לומר שאין היא חוצצת כיוון שאין האישה מקפידה עליה כלל.

אבן, בשו"ת כתב סופר (יו"ד, צ"א) כתב טעם אחר באיסור הרטייה, וזה לשונו: "דצריך לחקור למה באמת יהיה כל שלרפואה חוצץ דכל דכאיב ליה כאיביה אזל לבי אסיא ועושה לו רפואה ואינו מקפיד על רטיה ותחבושת ואגד וכיוצא בו, ורובם ככולם הכי הוא להניחו עד זמן ויצוה עליו הרופא כפי הצורך ולא יקפיד ולמה יהיה חוצץ?

מקפידה אלא על פי דרך ההקפדה של רוב העולם. וכך הוא בפירוש משנה אחרונה למסכת מקוואות (ט', ג') בהסבר המחלוקת בין רבי אליעזר וחכמים, וכן כתב בדומה לכך בתוספות רבי עקיבא איגר בשם הרשב"א על אותה המשנה, ואם כן הולכים אחר הרוב ולא על פי הקפדת כל אחת ואחת.

שמא זה הטעם למה שכתב בשו"ת תשובה מאהבה (ג', הערות לסימן קצ"ח): "נשאלתי באותה רטייה שהמציאו הרופאים שצריכה להיות על גבה שלושה וארבעה חודשים רצופים ואחר כך נופלת מעצמה, אבל בתוך הזמן הזה אי אפשר בשום אופן להסיר משם כי אם בקריעת עור ובשר עמה, ואשה אומרת שכבר רגילה ברטייה זו ואינה מקפדת כלל. והוריתי המשנה הרטייה שעל המכה חוצצת אינה זזה ממקומה ולא חילק ולא בילק שמענו, וגוף תשובתי ומה שפלפלתי בה איננה תחת ידי ונשארה ביד השואל. ושמעתי ששאל השואל אחרי להרב הגאון בעל אור חדש ולהרב הגדול מורנו הרב ניסן שידלוב מקהילת קודש קעללין ולהרב הגאון מוהר"ל פישלס זכרונם לברכה לחיי עולם הבא, וכולם הסכימו עמי שחלילה להקל". וחבל על דאבדין ולא משתכחין שלא זכינו לפרטי תשובתו

ועל כרחנו צריכים אנו לומר כיון שכל רטיה או אגד לפעמים מסירים אותם כדי לראות אם נרפא המכה או לתקן הרטיה, והאגד וקשקשים וכיוצא בו, וזה מן הידוע, וכיון שלפעמים מסירים אותו לזמן מן הזמנים לכן הכניסו אותו בכלל המקפיד עליו להסירו". לפי זה הכל תלוי אם אכן בדעתו להסירו, שאם כן הרי מקפיד עליו, ואם לא אינו מקפיד עליו.

ובך היה נראה אף שם, אלא שבסוף דבריו כתב שלאחר שראה מה שכתב בשו"ת תשובה מאהבה לא רצה להקל כנגדו, ועל כן לדינא לא פסק להקל. על פי זה אף פסק בשיעורי שבט הלוי (הלכות נידה, קצ"ח, סעיף י', אות ב'): "ובשו"ת כתב סופר... סבר להתיר... אך מצא בתשובה מאהבה שהורה דחוצץ ושכן הורו כמה גדולים, וכיוון שכבר הורו זקנים להחמיר אינו מיקל בזה, וכן מחמירים, ולכן תחבושת או גבס כשיש שבר או שמניחים לוחות עץ ואפילו בשבר פתוח וסכנת אבר, חוצצים, ואף אם נשאר זמן רב כבנידון דהכתב סופר, ואין מתירים למעשה מלבד בשעת הדחק גדול, וצריך שאלת חכם".

אמנם לעניות דעתי נראה יותר כדברי הכתב סופר שכתב להלכה ולא

למעשה, שהכל תלוי אם מקפידה או אינה מקפידה, וראיה לדבר מרטייה לעניין נטילת ידיים, שבשולחן ערוך (או"ח, קס"א, א') פסק שכל מה שנחשב חציצה לעניין טבילה הוא גם חציצה לעניין נטילה, ושם (סעיף ב') משמע שהכל תלוי בהקפדה, וכן משמע לעניין רטייה עצמה מהט"ז (שם, סק"ב). גם בשו"ת דברי חיים (יו"ד ב', ס"ה) כתב שלעניין רטייה דין נטילה ודין טבילה שווה מעיקר הדין, אלא שמכל מקום החמירו לעניין טבילה, אך לא החמירו במקום שאינה מסירה את החציצה כמעט בכלל וכשכמעט סכנה הוא לה להסירה. וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (ז', פ"ו) לעניין חציצה שתהיה עליה עולמית, או במקום שיש מכשול אם לא יתירו לה לטבול, וכן דעתו בשו"ת שרידי אש (ב', מ"ד), וכן דעת הגר"מ פינשטיין בשו"ת אגרות משה (יו"ד א', צ"ז) להתיר במקום סכנה.

ובאמת, אף שלא במקום סכנה נראה שסוברים אחרונים רבים להקל על פי מה שאינה מקפידה, שכן נוטה דעת החכמת אדם (כלל קי"ט, סעיף ז'), וכן הוא במעדני יום טוב (חולין, פרק ח', סימן י"ח, אות פ'), וכן סובר הסדרי טהרה (קצ"ח, ס"ק כ"ד). הרב עובדיה יוסף (טהרת הבית חלק ג', הלכות חציצה,

סעיף י', עמודים ל"ד-נ"ט) האריך כדרכו והביא מאחרונים רבים שסוברים להקל שלא כדברי שו"ת תשובה מאהבה הנ"ל, ואף הוא פסק כן להקל שכל שאין האישה מקפידה הרטייה אינה חוצצת, ומה שאסרה המשנה הוא דווקא במקפידה. אם כן, כל שאין מורידים את החציצה תדיר משום הכאב הכרוך בכך או משום סיבה רפואית אחרת נראה שאין כאן הקפדה כלל שהרי החולה רוצה בחציצה.

בדברי המקילים פסק בשו"ת חלקת יעקב (או"ח, ו'), ובשו"ת הר צבי בשני מקומות (יו"ד, קס"ט; יו"ד, קס"ה) כתב לעכב את הטבילה אך רק לכתחילה במקום שאפשר, ומעיקר הדין הורה להקל. ובשו"ת ציץ אליעזר (ד', ט') אזר עוזו והקל אפילו אם רק אינה מקפדת רק בשעת הטבילה עצמה, וחזר והניף ידו שנית בתשובותיו (כ', ל"ב) והביא עוד ראיות לדבר.

נראה מהאמור לעיל שמאחר ורבים המקילים ואף סברתם נכוחה ומאירה על פי כללי הטבילה הידועים לנו, על כן יש להקל בכל מקום שאינה מקפדת על חציצתה. ובעניין השאלות המוזכרות נראה לומר שבמקרה הראשון, בו נסגרה המעלית על ידה, ודאי שלא תטבול

אלא תמתין עד שתוריד התחבושת, כיוון שיכולה להורידה בכל עת, אלא שליתר ביטחון ציוו הרופאים שתשאיר התחבושת עליה. כיוון שרק ציוו שתמתין שבוע ימים – יש לה לחכות, וכמות זמן זו מורה על כך שמן הסתם אין פגיעתה רעה כל כך. אמנם, במקרה השני שהזכרנו, בנוגע לחולת סרטן, נראה ודאי שמותר לה לטבול עם חציצתה, שהרי אין רצונה – ואף אין זה בריא לה – שימשיכו הרופאים בכל עת ובכל שעה לדקור את גופה ולהכניס עירוים לתוכה, ואם כן הרי היא רוצה בחציצתה ואינה מקפידה עליה. כך נראה לעניות דעתי.

וה' ישלח רפואה שלמה לחולי עמו ישראל.

יונתן רוזנצוויג,
החופ"ק נצח מנשה, בית שמש.

סיכום הלכה למעשה: חציצה רפואית שלא ניתן להורידה או שהרופאים ציוו שלא להורידה בשום אופן אינה חוצצת בפני הטבילה, ואילו חציצה רפואית שאיננה מוכרחת להיות שם בכל עת חוצצת בפני הטבילה ויש להורידה קודם שתלך אישה לטבול במקווה.